



# SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik

## Postbus 2235

## 6201 HA Maastricht

---

### Het SOK-bestuur:

Rob Heckers	Voorzitter	043-343 81 71	<i>robmac@planet.nl</i>
Hans Ogg	Secretaris	040-29105555	<i>h.ogg@chello.nl</i>

---

### SOK-ledenadministratie:

Ger Beckers, Moesdaal 65, 6228 HX Maastricht. Telefoon: 043 - 367 08 57. E-mail: *pghbeckers@ziggo.nl*

---

### SOK-adres secretariaat:

Hans Ogg, Kreugelstraat 37, 5616 SE Eindhoven. Telefoon: 040 - 29105555, E-mail: *h.ogg@chello.nl*

---

### E-mail SOK:

*sok@nhgl.nl*

---

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica". *www.subbrit.org.uk*

---

### Bestuur Stichting ir. D.C. van Schaik:

Wilfred Schoenmakers	Voorzitter	043 - 344 07 41	<i>wilfred.schoenmakers@home.nl</i>
Moses Rathbun	Secretaris	043 - 363 64 40	<i>mrathbun@kpnmail.nl</i>
Jim Janssen			

---

### Stichting ir. D.C. van Schaik:

*www.vanschaikstichting.nl*

---

### Technische Commissie Stichting ir. D.C. van Schaik:

Olav Hensing, Mgr. Soudantstraat 5, 6226 GC Maastricht. Telefoon: 06-557 78 846

---

### Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, telefoon: 00 - 3212-454 059  
E-mail: *tbreuls@skynet.be*

---

### Redactie SOK-Info:

John Hageman, Op de Bannet 47, 6223 GD Itteren, telefoon 043-3645419  
E-mail: *john.hageman@planet.nl*

---

### De SOK op Internet:

*www.sok.nl*

---

### SOK-ledenpasjes:

SOK-leden kunnen een SOK-lidmaatschapspasje krijgen dat een jaar geldig is.  
De aanvraag moet vergezeld van een pasfoto bij de secretaris worden ingediend.

---

### SOK-Ledenavonden:

SOK-Ledenavonden worden iedere 2<sup>e</sup> vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht.  
Aanvang 19.30 uur.

---

### Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

---

**Voorpagina:** Doorkijkje in het Caestertbos (foto: Rob Heckers).

# Nieuwe leden en adreswijzigingen

## Adres wijziging:

Lidmaatschapsnummer NHGL 220

Joep Orbons

St. Jozefstraat 45

6245 LL Eijsden

Tel: 043-3672586

j.orbons@archeopro.nl

## Ledenavond 11 november 2011

Ed de Groot verzorgt, mede namens collega Jef Wanders uit Comblain-La-Tour, een presentatie over de carrières in de omgeving van Soissons (F). Met speciale aandacht voor de overeenkomsten en verschillen met de Limburgse onderaardse groeven. Zeker komt de totaal andere vleermuispopulatie ter sprake.

Een leuk vakantieverhaal. Tijdens hun vakantie in de Franse Provence stuitten Miets en Jo Morreau op een mooie oude en nieuwe groeve. Twee dagen onderzoek leverden het verhaal op dat Miets op de komende SOK avond verteld.

## Ledenavond van 9 september

Voorzitter Rob Heckers staat nog even stil bij het overlijden van berglopers Ad Geraerds en Marcel Weiland.

Henri Ceha verhaalt over de evacuatiedienst Zonneberg in 1944 waarvan hij deel uitmaakte. Hij leidde toen gidsen op en vanaf 1 september heeft hij dag en nacht meegeholpen om alles in te richten. Een 3000 mensen verbleven enkele dagen in de Zonneberg en hadden daar niet al te veel te eten.

Henri vindt dat deze episode uit de Maastrichtse geschiedenis vaker, periodiek, herinnerd moet worden en daar wil hij een lans voor breken.

De aanwezigen luisteren geboeid naar Henri's verhaal en Rob merkt op dat dit item meer aandacht verdient en dat Henri hier in dit lokaal voor de SOK-leden een lezing over dit onderwerp zou moeten houden. De aanwezigen stemmen hier volmondig mee in.

Ook komt Henri terug op zijn verzoek aan de SOK-leden geldelijk bij te dragen om een portret van Wim van Schaik- prominent SOK-lid - te kunnen laten schilderen, dat hier in deze ruimte tijdens de bijeenkomsten opgehangen zou kunnen worden. Er wordt een bedrag van €600,- genoemd. Er zijn tot nu twee toezeggingen.

John van Schaik neemt het woord en vertelt over de Gemeentegrot in Valkenburg. John was in 1981 gids in deze grot en is vanaf 1982 al SOK-lid.

In zijn kenmerkende spreekstijl, rustig en boeiend en met een excellent taalgebruik schildert hij ons een aantal zaken die hij ook in een recent te verschijnen publicatie in boekvorm heeft verwoord.

Enkele feiten: 95% van het historisch groevegedeelte is nog onaangetast - 10% van de groeve wordt toeristisch geëxploiteerd - Jean Calen was de eerste grotopzichter - de stenen entree van de hoofdingang siert nu de Awwie Stiene in Maastricht - de gidsenroute is 1½ km. lang - feiten over blokbrekers en bezoekers – er is weinig geschreven over deze groeve, weinig gedocumenteerd, alleen door Willy Verster en Jacquo Silvertant - lees het stripverhaal De Jolige Joffer - veel roofofbouw te zien - stijgend en dalend grondwater - dramatische instorting in 1886 - filmpje champignonkweek, etc.

De Oude Dame is een uiterst interessante onderaardse kalksteengroeve met een rijke historie!

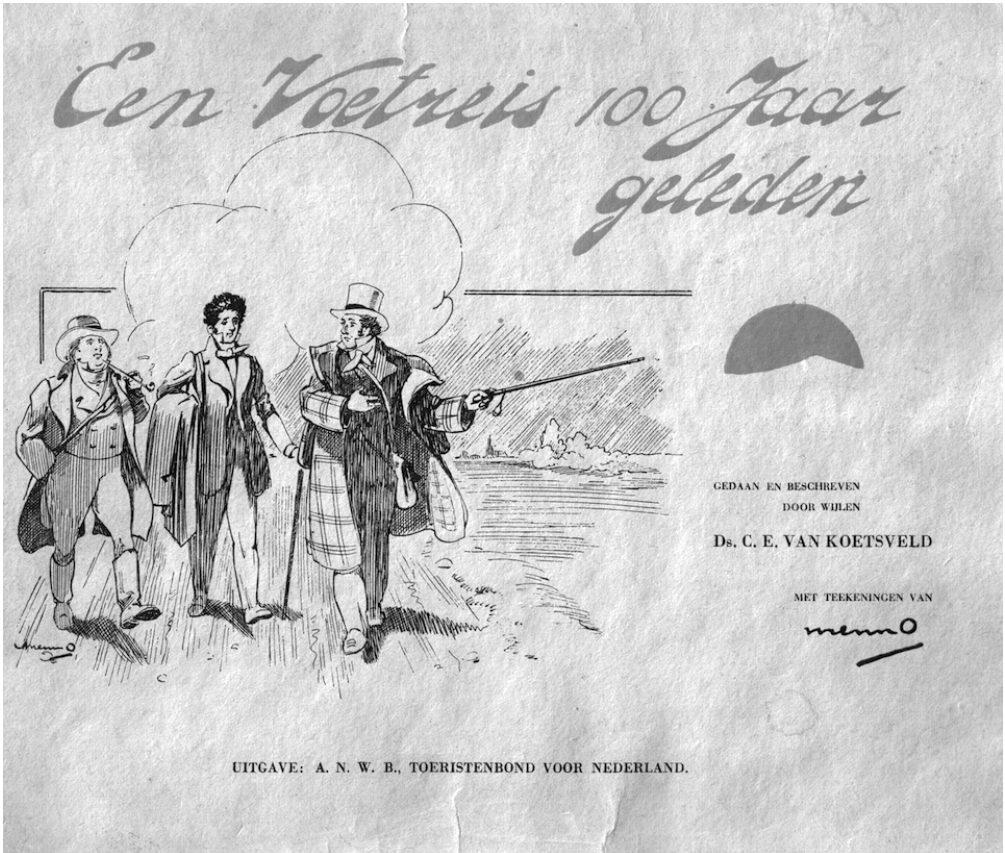
Na dit voortreffelijke opwarmertje wordt het, zoals gezegd, recent te verschijnen, vlot lezend boek van John van Schaik: "Gemeentegrot, Valkenburg aan de Geul" de lezer dan ook door ondergetekende warm aanbevolen!

We sluiten ons aan bij de woorden uit een schriftelijke recensie: "Het boek gaat verder waar de ondergrondse rondleidingen ophouden".

John Hageman

## EEN VOETREIS 100 JAAR GELEDEN

Bovenstaande is de titel van een boekje dat ik onlangs via internet gekocht heb. Er zou een korte beschrijving van Valkenburg en Maastricht instaan en dat wekte mijn belangstelling en natuurlijk met de hoop dat er ook iets over de groeven in zou staan en zo een mooie aanvulling voor mijn verzameling zou zijn. Het laatste werd gelukkig bevestigd. Het is niet veel, maar alle beetjes helpen zullen we maar zeggen en misschien staan er en dat weet ik zeker, voor sommige van de lezers toch interessante wetenswaardigheden in.



Het boekje is eerder verschenen als vervolghet verhaal in "De Kampioen", een tijdschrift uitgegeven door de A.N.W.B. en ergens uitgegeven begin jaren twintig van de 20ste eeuw. Men besloot de artikelen te bundelen en uit te geven als boekje en wel in 1928.

Het oorspronkelijke verhaal is een reisverslag opgetekend door Ds. C.E. van Koetsveld (1807-1893) en werd, dit is in de inleiding van het boekje te lezen, als bundeltje vergeelde aantekeningen door een kleinzoon van dhr. Koetsveld bij de uitgever ingeleverd.

Het reisverslag beschrijft een tocht die dhr. Koetsveld rond 1830 als student maakte vanuit

zijn geboortestad Rotterdam, via Maastricht, Aken, de Ardennen en vervolgens via Brussel en Antwerpen weer terug.

Het gedeelte uit het verslag waarin Maastricht wordt beschreven en betrekking heeft op "mergel" zal ik, indien van toepassing, integraal weergeven. De geplaatste tekeningen komen ook uit het boekje en zijn van de hand van een zekere "Menno".

Veel leesplezier.



*Onze Gids.*

... Wij kwamen eindelijk, iets later dan gewoonlijk, des morgens over half zes in ons Logement "l'Aigle Noir", aan, en na ons eerst nog wat verfrischt te hebben, stuurden wij om eenen zekeren leidsman naar den beroemden St. Pietersberg.

Het was dus des Woensdags den 9en Juli dat wij de onderaardsche reis aanvingen. Onze gids, een Courtsen, was reeds van zijne vroegste jeugd door zijnen vader tot dit vak opgeleid. Hij was met Napoleon en onzen Koning er in geweest en leefde bijna meer onder dan op de aarde. Zijne bleeke, versteende kleur gaf hem het voorkomen eener wandelende mummy, meer dan van eenen jeugdigen man van even dertig jaren.

Voor alle sécurité zeiden wij in ons Logement, dat wij zeker, zoo ons geen ongeluk overkwam, voor het middageten zouden te huis komen; ook namen wij twee brandende fakkels mede en eenen in geval van nood. Wij namen deze voorzorgen minder uit vrees of wantrouwen op onzen gids, maar omdat hij, de éénige van ons gezelschap die den weg kundig was, toch even als iedereen aan toevallen of ongelukken was blootgesteld en wij in zulk een geval anders volstrekt verloren zouden geweest zijn.

Na te voren ons accoord gemaakt te hebben (dat ik elken reiziger aanraad), op voorwaarde echter, dat hij ons alles liet zien wat er merkwaardigs was, aanvaardden wij de reis.

Dit was het eerste klimmen op ons reisje, maar niet het hoogste. Boven op den berg gekomen hadden wij een ruim en fraai gezigt op de stad Maastricht. ...

... Het was kwartier over 9 uur, toen wij de grot intraden, die eenen open en vrijen ingang in den Pietersberg geeft. De vrees, die iedereen voor zijn eigen leven koestert, is de veiligste ijzeren poort voor dezen ingang.

Er kwam ons, daar het eene warme zomerdag was, eene koude maar frissche lucht uit deze duistere gewelven tegen. Overigens heeft deze ingang niets grootsch of prachtigs. Het is er eene gewone grot, juist groot genoeg om er eenen lagen wagen in te doen rijden. Wij staken onze twee flambouwen aan en wandelden verder. Het gezicht in den berg blijft, als men een weinig gewoon is bij het fakkellicht goed te zien, bijna overal het zelfde. Het is een steengroeve van op zijn meest 18 of 20 voet hoogte en 10 of 12 breedte.

De gangen zijn uitgehouwen in een zachten licht gelen bijna witten steen, die, zooals bekend is, tot het bouwen van huizen er met vierkante stukken van omstreeks eenen voet breed en

hoog en anderhalf lang wordt uitgehouwen. Minder bekend is het misschien aan sommigen , dat men bij het uithouwen eene streep in den steen geeft om te doen zien, welke kant in de groeve aan de lucht was blootgesteld. Wanneer de steen naderhand in de lucht is hard geworden (want in den berg kan men er met de hand het stof afwrijven) moet men bij het bouwen dezen zelfden kant weder naar de lucht keeren, anders loopt het gebouw gevaar door lengte van tijd te verteren en ineen te storten.

Bij het uithouwen laat men altijd zeer breede pilaren (wel van 12 of 15 voet in het vierkant) staan, om den berg te stutten en bekomt daardoor gedurige gangen en dwarsgangen, die echter niet altijd rechthout loopen.

Het graven wordt dikwijls gestuit door het vinden van gedeelten vuursteen, die onnut en hard is, en waar men dus den arbeid staakt om denzelfden elders voort te zetten.

De groeven hebben tegenwoordig de lengte van 4 uren gaans en de breedte van 2 uren. Men kan dus tot bij Luik onder de aarde doorgaan. Een klein uur van den ingang begint de zoogenaamde oude berg, die reeds voor eeuwen, hooger en netter dan het overige, is uitgegraven. Wij zijn ook daar even in geweest, maar meestal in den nieuwen berg gebleven.

De gids wees ons de oudste namen aan, die hij in den ouden berg gevonden had, zijnde: Frans Brix Maté 1030, Batebosch 1223; en Peter Nabbe 1408. Verders wees hij ons onleesbaar schrift aan, dat wel eenig voorkomen van Grieksche letters had. Andere namen of inscriptien waren Hebreuwsch. ...

... Napoleon had zich ongerust gemaakt, verhaalde onze gids, voor het gebruik dat door de vijanden of oproerlingen van deze uitgestrekte onderaardsche ruimte kon gemaakt worden. Hij liet dus door den ouden Courtsen de gangen tellen en men bevond, dat er waren 100.016. Vervolgens ging hij zelve met meer dan 30 flambouwen en eene geleide Generaals en Garden in den berg en schreef zijnen naam op eenen der pilaren, zooals duizenden, ja honderdduizenden voor en na hem gedaan hebben. Een Pruisisch officier had daarna de laagheid gehad dien grooten naam uit te houwen, maar zelfs zijnen naam was niet meer bekend, eene naam, die reeds eeuwen zal vergeten zijn, als Napoleon nog als krijgsheld en staatsman in alle monden leeft. Een Sax had den naam van deze Pruisischen uitgevlakt en dien van Napoleon met groote letters er overgeschreven.

Naderhand hadden eenige Engelschen den naam van den beroemden of befaamden Italiaan Bergami willen "uitkratsen" (zooals Courtsen zich uitdrukte).

Maar onze gids, uit spijt over hetgeen zijn vader gebeurd was, dreigde hen met de waarlijk originele straf van zijnen fakkel uit te dooven en hen op het ketsen van zijnen vuursteen, waarmede hij genoegzaam den weg kon vinden, te verlaten. Hij verzekerde, dat hij stellig voorgenomen had, iedereen die zoo iets deed, op zulk eene wijze te straffen, en ik verzeker u, niet ligt zal iemand het na deze bedrijsing wagen.

Wij lazen vele namen van bekenden, ook van Vorsten en voornamen personen, als de familie Salm Salm, eenige Saxische Prinsen, enz. Jammer dat er de Koning zijne handteekening ook niet had bijgezet, toen hij er met onzen gids inging.



„Wij schreeven ook met het stukje rood krijt.”

Wij schreven ook met het stukje rood krijt, dat de gids daartoe altijd bij zich draagt, onze namen er neer, en de gids nam aan ze ons en onze betrekkingen nog over eenige jaren te wijzen, zooals hij meermalen anderen gedaan had. De gids bracht ons nog naar eene plaats waar wij tegen het eind van eenen langen gang duidelijk eene echo hoorden, een vreemd geluid in deze onderaardsche gewelven. Vervolgens liet hij ons een gezicht genieten, dat wel de moeite waard was door eenen bekwapen schilder te worden nagebootst. Terwijl hij namelijk onze flambouw achter eenen pilaar verborg, ging hij met den zijnen langs eenen anderen weg en liet ons dus bijna in den duister staan. Na eenige oogenblikken zagen wij een goed eind (7 pilaren) verder het flikkeren van zijn licht en een weinig daarna hem zelve. Hij verrees als uit den grond en scheen veel kleiner dan hij werkelijk was. Het gezicht was werkelijk romanesk. De kleine bleeke gedaante stond een wijl onbeweeglijk en hield de flambouw in de hoogte, welker licht ovaal door de lichtgele gewelven terugkaatste. ...

... Wij begaven ons vervolgens naar de druipbron, zijnde de overblijfselen van eenen versteenden boom, waarvan het midden uitgebroken of uitgevallen is. Uit den top, die in de zoldering versteend is, druipt onophoudelijk het reinste bronwater dat men drinken kan. Wij konden ons niet verzadigen aan het heerlijk koele water, dat in eenen uitgeholden steen werd opgevangen. Napoleon en onze Koning hadden beiden het water gedronken, maar niet dan na eerst den gids te hebben doen voorproeven. ...

... Onder dit alles rookten wij onze pijp, daar er geen brandbare stoffen in den omtrek waren, en schreven onze namen bij de druipbron, waar dus ieder mijner lezers die in den Pietersberg eene wandeling gaat doen, dezelve vinden kan. Wij waren hier op 400 voet diepte beneden de oppervlakte des bergs. Een weinig verder wees ons onze gids de plaats, waar men eenen ongelukkigen Minnebroeder gevonden had, die in de vorige eeuw hier zijnen dood gevonden had. Met nog eenen zijner kloosterbroeders had hij reeds 2 jaren lang de gangen van den Pietersberg beoefend. Zij maakten daartoe een touw vast aan den ingang en keerden langs het zelve terug. Maar eindelijk, daar zij zich weder er in waagden, breekt hun touw af door het schaven langs eenen scherpen hoeksteen, en hun lot was beslist. Men vond hen een uur gaans van elkander verwijderd. Zij hadden verschillende wegen tot hunne redding ingeslagen, maar geen van beiden was het gelukt den uitgang te vinden. De plaats waar deze bezweek, was nauwelijks 10 minuten gaans van het daglicht verwijderd.

Verder zagen wij hier en daar diepten die tot magazijnen der uitgehouwen steenen gebruikt werden. Nog leerde ons onze gids een eenvoudig middel om onze flambouwen voor het uitgaan te bewaren. Dat is: men stoot van tijd tot tijd het vooreinde wat los. Maar doet men dit op den Pietersteen, die zacht en zandig is, dan staat men weldra in den donker. De vuursteen, dien men overal vindt, is daar alleen geschikt toe.

Zoo kwamen wij 1½ uur nadat wij er in gingen aan het daglicht. Wij bluschten onze fakkel uit en het was even of de maan helder door de opening scheen. Eerst toen wij nog een of twee hoeken waren omgegaan, bespeurden wij het zonlicht, dat onze oogen in het eerst nauwelijks konden verdragen. Wij bevonden ons op eene andere plaats dan waar wij waren ingegaan.

Voor ons zagen wij op eene hoogte de ruïnen van het kasteel Lichtenberg, en daaronder de latere overblijfselen van het klooster Slavante. ...

... Een herberg digt bij de Maas verkwikte ons met lekkere Fransche brandewijn, terwijl wij onzen gids zijne 8 franken toetelden. Evenwel geleide hij ons nog langs de Maas in de stad terug. ...



... De gids bood ons aan zijn huis nog eenige versteende schulpen en andere versteeningen te koop aan. Hij besteedde den winter om dit een en ander te zoeken en leerde dan met een der oudsten zijner 8 kinderen de geheimen van zijne onderaardsche kostwinning. Nog verhaalde hij ons, dat hij in den Franschen tijd eenige kooplieden te paard en met geld en goederen door den berg henen tot bij Luik gebracht had, maar dat het hem overigens zelden gebeurde met vreemdelingen ver den ouden berg in te gaan.

... Wel voldaan over onze wandeling keerden wij in ons logement terug, hongerig door de koude berglucht. ...

Peter Jennekens

## **Straatnamen als resultante van ons mergelverleden, deel 6**

Mergelweg en Nieuwe Mergelweg, Linne

Een inzending van Kevin Amendt.

Twee mergelwegen in één gemeente?

Die vraag had hij voorzien en daarom stuurde hij fijntjes een afbeelding van google maps mee als onweerlegbaar bewijs!

## **de Grottensluipwesp**

*Amblyteles quadripunctorius*

De sluipwesp *Amblyteles quadripunctorius* mag zich graag als cavernicool in de ingangsgebieden van onze onderaardse kalksteengroeven ophouden, zelfs voorbij de daglicht grens. Vooral de schemerzone is een favoriete verblijfplaats.



Slapen doen ze hier niet, enkel verblijven en ze verplaatsen zich ook. Op licht reageren ze opgewonden en vertonen dan actiever gedrag.

Van dit insect verblijven de adulte dieren, bevruchte vrouwtjes, maandenlang en dan vaker in clusters, van eind zomer tot de eerste lentemaanden in onze groeven.

De larven parasiteren buiten o.a. op rupsen van dag- en nachtvlinders.

Opvallend is dat de sluipwespen verschillen in grootte, hetgeen te maken heeft met de rups waarin de larve parasitair leefde. Dit prachtige insect voedt zich met nectar en is angelloos. De eitjes worden met een legboor in de gastheer afgezet. Een belangrijke keten in het biologisch evenwicht.

De laatste jaren is een duidelijke toename te zien van deze schitterende sluipwesp en wordt ze in steeds meer groeven waargenomen. Vooral dit jaar heb ik in diverse groeven tientallen tot meer dan 100 ex. waargenomen.

Ook valt het mij op dat dit insect door steeds meer grottenlopers wordt opgemerkt. Dat heeft enerzijds te maken met de vermelde toename, maar anderzijds met een toenemende belangstelling voor het dierlijke leven in onze kalksteengroeven.

Een bemoedigende ontwikkeling!

John Hageman

## **Vleermuisbommenwerpers**

Een relevante mail hierover van Herman de Swart, n.a.v. het artikel over het beoogde gebruik van vleermuizen in de 2de Wereldoorlog door de Amerikanen:

*“In aanvulling op het verhaaltje over de vleermuizen in WO2 in SOK-Info 146: er is daarover een aardig boek verschenen, Jack Couffer, Bat Bomb – World War II's other secret weapon, University of Texas Press, Austin, 1992, 252 pagina's, 31 foto's, literatuurlijst”.*

## **Chillen**

*Bij ons voor de deur stopt een klein, blauw autootje. Er stapt een man uit die zijn gewone schoenen omruilt voor bergschoenen. Hij haalt een rugzak tevoorschijn, controleert de inhoud en maakt zich op om richting Belgische grens te lopen.*

*Bijna wekelijks “landen” hier mensen, soms groepen, die in de grotten overnachten. Ik kan meestal aan hun manier van doen zien of ze deugen. Deze deugt. Hij gaat opruimen, zegt hij. Troep? Ja.*

*“Ze”, jongeren vooral, gaan regelmatig de grotten in om te “chillen”. Ze slepen kilo's aan drank mee naar boven, maar laten alles liggen als ze 's morgens met een kater van de drank en weer iets onnozeler door te veel geinhaleerde THC, van de berg afkomen: gebruikt wc-papier, gebruikte condooms, flessen, peuken, blikjes, plastic.*

*Over de soms honderden jaren oude inscripties krassen ze eigen teksten zoals Fuck the Police. Als, na Armageddon, wezens van de verre toekomst onze tijd willen begrijpen, kunnen ze in de grotten wijzer worden. Wat dacht men in 2011? Fuck the Police!*

*Soms verbranden de “chillers” berg en plastic waardoor vleermuizen om het leven komen.*

*De man van het blauwe autootje is een van vrijwilligers die de troep van het “chillende” volksdeel opruimt, in zakken stopt, de berg afsleept en naast de weg legt voor de vuilophalddiensten.*

*De man haalt de schouders op. “Ik weet niet waarom mensen zo doen”, zegt hij. Hij maakt de vastberaden indruk van iemand die weet dat hij een verloren wedstrijd speelt, maar door wil gaan tot de laatste seconde van de verlenging.*

*Wat mij betreft heeft hij evenveel recht op medailles als Ruud Gullit.*

*(De Limburger, maandag 10 oktober 2011, Johan van de Beek)*

Daar sluiten we ons helemaal bij aan. En ook hulde aan zijn collega's die vrolijk meehielpen - en dat was niet voor de éérste keer en ook zeker niet de laatste - om geheel belangeloos andermans rotzooi op te ruimen. Waarom? Ik denk het antwoord te weten: Uit respect voor de puurheid van het onderaardse landschap; een landschap uniek en onvervangbaar. Alles van waarde is weerloos, zeker, maar hier heb je vrienden - de echte berglopers - die het voor je opnemen! Chapeau!

En dan de tweede vrijwilligersactiviteit. We laten initiatiefnemer Hans Weinreich aan het woord. Hij schreef deze mail: Aan: Stefan Jerzykowski, Paul Machielse, Jos Cobben, Richtsje Weinreich, Rob Heckers, Cyril en John Hageman, Suzanne Hanssen, Peter Jennekens, Rob en Wilma van der Laak, Johannes Regelink

*Ik heb de gemeente Valkenburg beloofd (op hun verzoek) dat ik met een aantal mensen ze kom helpen om een deel van de Gemeentegroeve te zuiveren van de vele spijkers die er daar in een gedeelte van de groeve in de muren zitten.*

*Het gaat om spijkers in het zogenaamde Romeins gedeelte, die er met al die kerstmarkten en andere activiteiten in de loop der tijden zijn ingeramd. Dat is iets dat in een monumentaal object niet echt staat en waar best wat aan kan gebeuren. Op verzoek van de gemeente gaan we daar dus een dag lang wat aan doen.*

*Afgelopen weken heb je mij aangegeven dat je daarbij graag een handje toesteeekt. Fijn - gezellig - enzovoorts; behalve nuttig moet het ook gezellig worden wat mij betreft. Hierbij dus de bevestiging dat het doorgaat en tevens geef ik even aan wat je mee moet nemen.*

*Je wordt aanstaande zaterdag (8 oktober) om 10 uur verwacht op het pleintje voor de groeve. Dat zal een ieder denk ik bekend zijn - zo niet: laat me even weten. Tijdstip is belangrijk, want daarna zit de deur weer dicht.*

*Neem in elk geval je eigen eten en drinken mee en als het kan ook klauwhamers, breekijzers enz. En licht vanzelfsprekend.*

*Ter plekke hebben we het samen met Wiel Felder eerst over wat de beste manier is om die spijkers te trekken, met zo min mogelijk gaten in de mergel achter te laten.*

*Misschien maakt Wiel Felder het laatste uur nog een wandelingetje met ons door de groeve. Om een uur of half vijf moeten we denk ik de groeve weer uit zijn.*

*Wellicht is het een goed idee om achteraf ergens een pizza te eten ? Dat bespreken we dan ter plekke wel.*



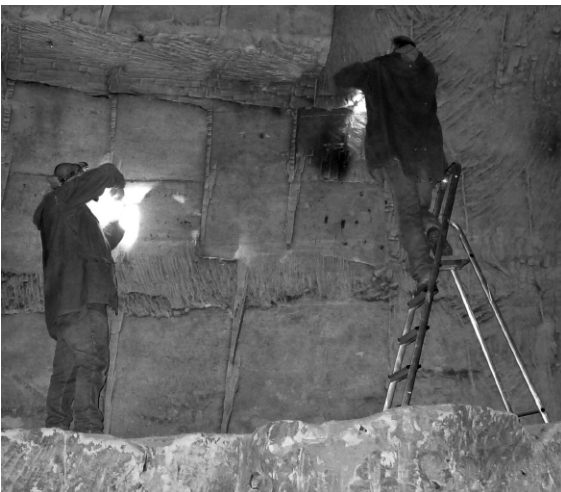
*Ik zie jullie graag zaterdagmorgen op het pleintje.*

Aangezien de gemeente Valkenburg ruimhartig meewerkt en gelegenheid geeft voor vleermuistellen had zij Hans, als vleermuistelleider, om een kleine tegenprestatie gevraagd. En gewerkt hebben we, niet begrijpend aangestaard door de deelnemers aan de rondleidingen. De blaren waren zichtbare trofeeën. Eén nageltrekker



wist zich in haar enthousiasme met haar eigen hamer een blauw oog te slaan. Maar het eindresultaat mocht er zijn: 17,6 kg. spijkers!

De hele groep onthaastte inderdaad bij de "Italiaan". Een vruchtbare dag!



De foto na afloop (Rob moest helaas eerder weg en ontbreekt; fotograaf Wiel Felder, fotooestel Peter Jennekens – ja, die van dat blauwe autootje!) toont de trotse "nageltrekkers" met hun "oogst".....  
.....

John Hageman

# Knabbehoup 2 I

## Vleermuizen

In de Spaanse taal noemt men een vleermuis Murcièlago en een zwaluw Golondrina. Dit klinkt toch veel mooier en zangeriger als vleermuis en zwaluw, of niet soms! Dit alles om nog even in vakantie sfeer te blijven.

Als men op een zomeravond in Spanje op een dorpsplein zit en zeker als dit omzoomd is door bomen en het maakt ook geen verschil of dit nu in Noord (Baskenland) of in (Andalucia) Zuid Spanje is, in de late namiddag scheren en buitelen de golondrina's met veel kabaal door de lucht op jacht naar insecten. Maar zodra het begint te schemeren nemen de murcièlagos geruisloos de jacht op insecten over.

Het verschil met in Nederland, dacht ik, is dat de vleermuis- en zwaluwen populatie in de bebouwde kom en zeker in de dorpen veel groter is dan in Nederland.

Nu terug naar onze contreien betreffende de vleermuizen. Op een boekenmarkt ben ik in het bezit gekomen van een boek, genaamd "Kerkrade in de schaduw der eeuwen". Het geheel bestaat uit 10 delen en het deel waaruit ik een paar dingen citeer over vleermuizen is deel 7.

In het Maasland komen de volgende vleermuissoorten voor: Baardvleermuis, Franjestaart, Meervleermuis, Vale vleermuis, Langoorvleermuis, Dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Hoefijzerneus, Mopsvleermuis, Grootoorvleermuis en de Watervleermuis.

*(inmiddels, nu in 2011, zijn hiervan reeds enkele soorten verdwenen en kunnen andere worden toegevoegd, JH)*

De vleermuizen kunnen nauwelijks zien. Toch weten ze in het nachtelijk donker feilloos hun weg te vinden. De echo van het geluid dat ze produceren stelt ze in staat in het donker zelfs de dunste draadjes in de lucht waar te nemen en te ontwijken.

Ook kunnen ze met dit echolocatie systeem insecten onderscheiden en deze in volle vlucht verorberen.

Per nacht kan een vleermuis zo'n 3000 insecten eten, wat overeenkomt met de helft van zijn lichaamsgewicht. Bovendien onderscheiden ze precies wat wel en niet eetbaar is.

De meeste vleermuizen zijn slechts een paar centimeters groot en wegen enkele tientallen grammen. Hun hersenomvang heeft dan ook de grootte van een stevige knikker en met die inhoud verwerken ze die uitgebreide en gecompliceerde hoeveelheid gegevens waarmee hun sonar ze voedt.

Kennis van dit sonar systeem heeft wetenschappers geholpen bij het ontwikkelen van apparatuur voor blinden.

Ook moet hun lichaamsbouw wel haast ideaal zijn, want er is in miljoenen jaren geen verandering in gekomen.

Ze worden verbazingwekkend oud, ongeveer 20 jaar, terwijl dieren met een vergelijkbare grootte in het algemeen maar een paar jaar leven.

Tot verbazing van onderzoekers is gebleken dat ze geen last van hart- of vaatziekten hebben.

Gebleken is dat de aderen van een 20-jarige vleermuis in precies dezelfde conditie zijn als die van hun eenjarige soortgenoten.

Ook hebben geëmigreerde vleermuizen uit warmere streken naar onze omgeving om te overleven het vermogen ontwikkeld tot winterslapen, iets wat ze in hun oorspronkelijke leefomgeving niet deden. Tijdens de winterslaap verandert de samenstelling van hun bloed, de lichaamstemperatuur zakt en de hartslag loopt terug van 180 naar 3 slagen per minuut.

Vleermuizen behoren tot de zoogdieren; ze maken zelfs een kwart van alle zoogdieren ter wereld uit en zijn de enige vliegende zoogdieren.

Een uit vele oogpunten bijzonder interessant diertje, dat echter bij de mens in het algemeen op weinig sympathie kan rekenen. Dit vanwege zijn nachtelijk leven en zijn inderdaad vaak afstotende, stuitend lelijke kop.

Eigenlijk is de vleermuis een diertje om diep medelijden mee te hebben, want hij is door de mens eeuwenlang verbeterd vervolgd.

Die afkeer van de vleermuis is bovendien te verklaren uit bijgeloof, onwetendheid en angst voor het onbekende. De geheimzinnige nachtelijke fladderaar moest wel een afgezant van het kwade zijn.

Geen wonder dat op vele deuren van Kerkraadse woningen vleermuizen werden gespijkerd om de boze machten af te weren.

Ook waren er veel verspreide misverstanden over de vleermuizen.

Ze verspreiden hondsdoelheid en andere besmettelijke ziektes zoals de tering en krioelen van de luizen, vlooiën en mijten. Ook zijn ze agressief en vallen vooral kinderen en huisdieren aan. Verder vermenigvuldigen ze zich als de konijnen. Ze kunnen in je haren verward raken..... Maar.... vleermuizen verspreiden geen hondsdoelheid en hebben ook geen besmettelijke ziekten onder de leden. Natuurlijk is er wel eens een vleermuis met hondsdoelheid besmet geweest, maar datzelfde geldt ook voor honden, katten en andere zoogdieren. En die roeien we dan ook niet massaal uit.

Luizen, mijten en vlooiën in de pels? Het tegendeel blijkt het geval te zijn. Vleermuizen zijn uiterst schone dieren die zich langdurig en grondig wassen. *(vleermuizen staan juist bekend om hun soortspecifieke fauna! JH)*

Agressief, speciaal tegenover kinderen en huisdieren? Hier wordt de werkelijkheid precies omgedraaid. Want hoe gaat het?

Iemand ziet, als de nacht is gevallen, enige wezentjes fladderen rond zijn huis, verstijft en denkt: "Vleermuizen? En dat bij mijn huis!"

Nu heeft de mens overal een passend antwoord op en in dit geval van overlast wordt het gif te voorschijn gehaald. Kieren en naden onder de pannen worden hermetisch afgesloten, zodat er zelfs geen vlieg meer in en uit kan.

Terzijde: als vleermuizen vergiftigd worden, stijgt ook weer het aantal insecten, zodat landbouwers weer naar gif grijpen om hun gewassen te beschermen.

Als vervolgens zo'n vergiftigde vleermuis halfdood ergens neervalt, dan zijn het met name onze nieuwsgierige kinderen of huisdieren die ze oppakken. De vleermuis doet dan in doodsangst het enige wat hem rest: bijten,

Waarmee “bewezen” is dat vleermuizen vooral kinderen en huisdieren aanvallen. En om dan nog het laatste misverstand, dat ze zich vermenigvuldigen als konijnen, uit de wereld te helpen: vleermuizen krijgen per jaar één of twee nakomelingen.

Wist u trouwens dat de kraamkamers waar de vrouwtjes verblijven voor de mannetjes verboden gebied zijn? Zo waken de vrouwtjes voor het welzijn van hun jongen.

Dat het ook een fabel is dat vleermuizen in de haren verward raken, behoeft nu nauwelijks nog betoog.

Jacques Maes  
SOK-Gronoma

## **Alex Simays 1865-1944**

In het gangenstelsel Zonneberg komen we met enige regelmaat grote “klassieke” tekeningen tegen en vele daarvan zijn gesigeneerd met Alex Simays. Wie was deze Simays?

Alexander Simays werd geboren op 5 februari 1866 in Maastricht. Hij was de zoon van Peter Simays die het beroep van boekdrukker uitoefende. De moeder van Alexander was Sandrien Heynen en haar beroep was het kleuren of verven van stoffen.

Alexander groeide op in wat nu het Jekerkwartier wordt genoemd: de Sint Pietersstraat (geboortehuis), Tafelstraat en vervolgens weer de Sint Pieterstraat. Hij volgt zijn onderwijs bij de broeders op de Capucijnenstraat en op zijn twaalfde jaar gaat hij van school om een beroep te leren, iets wat heel gebruikelijk is in die tijd.

Hij volgt zijn vader en gaat als leerling letterzetter in dienst bij Leiter-Nypels, een gerenommeerde drukker in Maastricht. Alexander heeft talent voor tekenen en al voor hij als leerling letterzetter gaat werken volgt Alexander twee avonden per week (teken) lessen aan de Burgeravondschool, dat de basis zal zijn voor zijn carrière als lithograaf (steendrukker).

Alexander zal zijn hele arbeidzame leven doorbrengen bij Leiter-Nypels. Op 20 april 1892 trouwt Alexander Simays met Maria Roecx en zij krijgen twee dochters: May en (tien jaar later) Sandrien.

Na enkele adressen in (opnieuw) het Jekerkwartier verhuizen ze naar het Vrijthof, waar zij hun intrek nemen in een woning boven de drukkerij. Tien jaar later, in 1905, betrekken zij dan een woning aan de Jekerstraat in het, toen nog zelfstandige, dorp Sint Pieter waar zij veertig jaar lang zullen wonen.

Naast zijn werk als typograaf is Alex (zo signeert hij zijn werk) dus een verdienstelijk tekenaar en fotograaf, die erg veel van zijn vrije tijd stak in het vastleggen van het stadsbeeld in Maastricht, iets waarvoor vele Maastrichtenaren hem eeuwig dankbaar zijn.

Mijn persoonlijke kennis van zijn werk zijn dan ook de vele grote tekeningen die hij samen



met de fotograaf H. van der Veur maakte in de gangen van het stelsel “Zonneberg” te Sint Pieter.

Deze muurschilderingen waren bedoeld om het Zonneberg-stelsel even beroemd te maken als het bekende Slavante, dat beschikte namelijk over een heus onderaards museum!

In de oorlogswinter van 1942-1943 krijgt Simays een ongeluk in huis: Hij loopt ernstige brandwonden aan zijn onderbeen op en wordt om te genezen opgenomen in het ziekenhuis “Klevarie” (Calvariënberg).

Eenmaal weer thuis blijkt hij bedlegerig en hulpbehoevend. In 1943 wordt hij opgenomen in het verpleeghuis van Klevarie waar hij wel opknapt maar zijn draai niet meer kan vinden. Twaalf maanden later, 15 februari 1944, sterft Alexander Simays 78 jaar oud. Hij is begraven op de

Algemene Begraafplaats aan de Tongerseweg in Maastricht.

In juni 2000 verscheen er van de hand van drs Ingrid M.H. Evers een schitterend boek over het leven en vooral het werk van Alexander Simays.

Een boek vol foto's met (helaas) al vele verdwenen plekje in ons mooie Maastricht.

Bronnen: Ingrid Evers: Maastrichtse Monumentenzorg in Zwart-Wit  
John Caris: Website Trogllocaris  
De foto is van mijn bergmaat Rob Heckers.

Jacques Konings



## Meet the underground press

**“Controle voor bouw op groeve in Zussen”** (*Het Belang van Limburg van 20 augustus 2011*): boven een deel van de **LACROIXBERG**, dat door opvullingen onder de Mgr.Trudo Jansstraat in Zussen geïsoleerd ligt van de rest van de groeve, zijn bouwplannen voor een woning. De enige toegang is via een luchtschacht, waarlangs werd afgedaald om de stabiliteit te controleren. **“De brandweer werkte samen met enkele medewerkers van de gemeente (o.a. Hulpdienst Groeven – red). Doorgaans kun je een grot simpel binnenwandelen, ditmaal werd het een spectaculaire afdaling”**, aldus burgemeester **Mark VOS**.

**“Les sous-terrains du Terreau à Manosque”** (*Haute-Provence Info van 26 augustus 2011*): la Place du Terreau is eigenlijk het hoogste punt van het historische Manosque. Volgens de overlevering was hier in de vroege middeleeuwen een steengroeve, maar daar is niets meer van te zien. Wel zijn er onder de huizen van het plein kelders in de steen uitgehouwen, die met elkaar verbonden zijn.

**“Expo over Vroenhovense groeve de Keel voorgesteld in bieb”** (*HBvL van 27 augustus 2011*), **“Expositie over groeve De Keel in bibliotheek”** (*DdL van 30 augustus 2011*) en **“Expo over De Keel”** (*De Weekkrant van 31 augustus 2011*): in de bibliotheek van Riemst werd de tentoonstelling met maquettes, foto's en artikels over groeve **De KEEL** geopend. **“Alle informatie heb ik verwerkt in het boek “Over groeve de Keel”, zegt de schrijver Luck WALSCHOT. “De groeve heeft een mindere periode gekend. Dat is gelukkig voorbij, nu is het opnieuw een vleermuisreservaat”. “Samen met Hub RITZEN heb ik drie jaar aan de maquette gebouwd”**, aldus **René PEELS**. **“Ondanks het vele precisiewerk zou ik meteen alles opnieuw doen”**.

**“Museum Land van Valkenburg is op zoek naar fraaie mergelfoto's”** (*Zondagnieuws, augustus 2011*): in oktober is het weer mergelmaand. In aanloop daarvan doet het museum een oproep aan de inwoners om foto's te maken van een of meer mergelobjecten of mergelpanden in Valkenburg. Deelnemers maken kans op een plek in de expositie in het museum tijdens de **mergelmaand**.

**“Boek Gemeentegrot”** (*Weekkrant Limburg van 30 augustus 2011*): er verschijnt een boek over de bijzondere geschiedenis van de **GEMEENTEGROT** in Valkenburg (**auteur John van SCHAIK – red**). De 160 pagina's in harde cover bevatten een aantal nooit eerder gepubliceerde verhalen en feiten, geïllustreerd met bijzondere beelden.

**“Opslag van strooizout in grotten is te duur”** (*Dagblad de Limburger van 8 september 2011*): de gemeente Valkenburg ziet af van de opslag van een **“strategische voorraad”** 500 ton strooizout in **De STER VAN PARIJS** in Geulhem. In de groeve zou het zout regelmatig verplaatst moeten worden om te voorkomen dat het klontert. Dat kost jaarlijks 5000 euro. Opslag bij de leverancier is goedkoper: dat kost 2500 euro per jaar.

**“Mergelmaand in aantocht”** (*Zondag mergelland van 25 september 2011*): in de maand oktober staat geheel Valkenburg in het teken van mergelarchitectuur en ondergrondse gangenstelsels. Er zijn lezingen en exposities in het Museum Land van Valkenburg, er is een heus Mergelfestival met tentoonstelling van mergelbeelden, er zijn mergelworkshops in de **FLUWEELENGROT**, een grote kerststal van zand in de **WILHELMINAGROEVE**, er is

een culinaire wandeling met een drietal “grot” amuses voor onderweg en nog veel meer.

**“Lezing over Limburgse mergelgrotten”** (DdL van 26 september 2011): **Wiel MISERÉ** houdt een lezing in de filmzaal van Mondriaan in Heerlen. Wiel was lange tijd namens Staatstoezicht op de Mijnen toezichthouder in de Limburgse mergelgroeves. Hij zal tijdens de voordracht ingaan op de geologie, de ligging van de grotten en het gebruik van groeves en kalksteen.

**“Lesbrief Veldeke over mergel”** (DdL van 4 oktober 2011): de vijfde lesbrief voor basisscholen van Veldeke Limburg gaat over mergel. Waar wordt het gewonnen en hoe zijn de mergelgrotten ontstaan zijn enkele vragen in de lesbrief, geschreven in het Valkenburgs dialect, die aan bod komen. Het eerste exemplaar wordt in de basisschool van Sibbe gepresenteerd, want daar ligt de enige groeve in Nederland (**SIBBERGROEVE**) waar nog mergel gewonnen wordt.

**“Chillen”** (DdL van 10 oktober 2011): in de column “Aan de kant” van **Johan van de BEEK** wordt verhaald over verloedering en opruiming in de **CAESTERT** groeven. Zie voor meer info elders in deze SOK-Info.

**“Broos kindeke Jezus van ragfijn zand”** (DdL van 11 oktober 2011): maar liefst 717 ton fijne zand zijn in de **WILHELMINAGROEVE** naar binnen gereden. Met die enorme berg zand maken drie kunstenaars de komende weken een reusachtige kerststal in de mergelgrot onder de kabelbaan. “*Er zijn meer kerststallen van zand. Maar de grootste die ik ken, op Tenerife, bevat iets van 300 ton zand. Daar zitten we ruimschoots boven*”. Het wordt de grootste van Europa, pocht projectleider **GERAERDS**. Vanaf 17 november kan de kerststal in de Wilhelminagroevé bezocht worden.

**“Lezing over pas ontdekt gangenstelsel”** (DdL van 15 oktober 2011): op uitnodiging van de stichting Heemkunde van Wilre tot Wolder houdt **Kevin AMENDT** in Wolder een lezing over het twee jaar geleden ontdekte gangenstelsel in het Belgisch gedeelte van de Sint-Pietersberg (**TERNAAIEN-MIDDEN – red.**). De jonge onderzoeker is medeauteur van het boek “Caestert als mijnbouw archeologisch erfgoed”. In dit boek wordt het verloren gewaande gangenstelsel beschreven.

*Met dank aan de trouwe correspondenten* Nini van Bergen, Alan Claessens, Philippe Duchateau, Jacques Maes, Gilberte Nicolaes en Herman de Swart.

Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: [tbreuls@skynet.be](mailto:tbreuls@skynet.be).

# Volgende ledenavond: Vrijdag 11 november 2011 Aanvang 19.30 uur!

De SOK-Info redactie heeft het recht om een aangeboden artikel te weigeren. De geplaatste artikelen vertegenwoordigen niet automatisch de standpunten van de SOK-Info redactie of die van het SOK-bestuur.

## **Groeven in beheer bij de stichting Ir. D.C. van Schaik:**

Bovengenoemde organisatie heeft een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het bezoeken van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder.

### **Bij inbraak in één van deze groeven:**

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direct melden, liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1<sup>e</sup> Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2<sup>e</sup> Olav Hensing, Technische Commissie: 06 - 557 78 846.

3<sup>e</sup> Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina 2.

De Van Schaikstichting stelt zich ten doel de afsluiting van de groeve binnen 24 uur te herstellen.

Voor meer informatie: [www.vanschaikstichting.nl](http://www.vanschaikstichting.nl)

<b>Groeve:</b>	<b>Beheerder:</b>	<b>Telefoon:</b>
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Pim Houben	00-3212 21 33 42
Gewandgroeven	Hub Geurts	043-601 24 16
Heerderberg (niet toegankelijk)	Jan Laumen	043-364 18 03
Heideberggroeve	Hub Geurts	043-601 24 16
Houbenbergske	Marc Koch	046-486 22 01
Groeve de Keel	Luc Walschot	00-3212 44 13 50
Groeve Eys	Ger Wishaupt	046-475 13 99
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers	043-364 52 39
Nieuwe Groeve	Han Bochman	043-601 01 58
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg	John Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve	Marco Slieker	045-522 39 74
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-347 25 60

## **De Sint-Pietersberg:**

De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg en het Noordelijk Gangenstelsel. Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK. Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, telefoon: 06-558 25 192.



De SOK-Info

is een uitgave van de  
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,  
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.